

ΜΙΑ «ΤΟΥΡΚΟΓΡΑΙΚΙΚΗ» ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Τὸ παρακάτω δημοσιευόμενον ἔγγραφο ἀποτελεῖ τὸ Ἑλληνικὸ κείμενο μιᾶς ἔντυπης ἐγκυκλίου τοῦ Τοπικοῦ Συμβουλίου Χανίων, τὴν ἐποχὴ τῆς αἰγυπτιοκρατίας¹, πὺ ἐκυκλοφόρησε, γραμμένη εἰς «Τουρκογραϊκικὴν»² τὸν Ἰούλιο τοῦ 1834. Τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ ντοκουμέντο, τὸ βρῆκα στὰ Χανιά καὶ τὸ κατέθεσα στὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο Κρήτης.

Ὁλόκληρη ἡ Ἐγκύκλιος εἶναι σὲ φύλλο διαστάσεων 0,50×0,378 μ., τυπωμένη ἀπὸ τὴ μιὰ ὄψη, μὲ τὸ ἑλληνικὸ κείμενο στὸ ἀριστερὸ ἥμισυ καὶ τὸ τουρκικὸ στὸ ὑπόλοιπο. Στὴν ἄλλη ὄψη τοῦ φύλλου ὑπάρχουν: 1) Στὴν ἄνω ἀριστερὴ γωνία, τυπωμένη στὴν Τουρκικὴ, ἡ διεύθυνση: «Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Πρόξενον τῆς Ἀμερικῆς» καὶ 2) Γραμμένες μὲ τὸ χέρι καὶ μὲ μελάνι, δυὸ σημειώσεις, ἡ μιὰ Ἑγγλέζικα³ καὶ ἡ ἄλλη Ἰταλικά⁴.

Ἡ Ἐγκύκλιος εἶναι μιὰ αὐστηρὴ προειδοποίηση καὶ ἀναγγελία τῶν μέτρων πὺ ἀπεφάσισε νὰ λάβει τὸ Τοπικὸ Συμβούλιο τῶν Χανίων γιὰ τὸν κολασμὸ τῆς πορνείας⁵ καὶ τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων ἀνάμεσα σὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ διαφορετικὰς θρησκευτικὰς δοξασίαις. Τὸ ὕφος τῆς εἶναι τραχὺ καὶ δείχνει πόσο ἦταν ἀποφασισμένη ἡ Διοίκηση νὰ πατάξει σκληρὰ τὸ κακὸ πού, ἀπ' ὅτι ἀφήνεται νὰ διαφανεῖ, θὰ εἶχε παραγίνει.

Ἡ σημασία αὐτοῦ τοῦ ἔγγραφου θὰ καταδειχθεῖ ἀκόμα πιὸ πολὺ ὅταν, μαζὺ μὲ ἄλλο ὕλικό, θὰ συμβάλλει στὴ συστηματικὴ καὶ ἱστορικὰ τεκμηριωμένη διερεύνηση τοῦ σοβαροῦ αὐτοῦ θέματος τῆς πορνείας στὴν ὑπόδουλη Κρήτη, διερεύνηση πὺ δὲ θὰ συμπληρώσει μονάχα ἓνα κενὸ τῆς τοπικῆς ἱστορίας, μὰ θὰ προσφέρει συγχρόνως κι' ἓνα ἀκόμα σημαντικὸ στοιχεῖο στὴν ἱστορία καὶ τὴν κοινωνιολογία τῆς δουλείας γενικά.

Κ. Ε. ΛΑΣΣΙΘΙΩΤΑΚΗΣ

¹) Γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ βλέπε καὶ Μ. Παρλαμά, Τὸ Ἡμερολόγιο τοῦ Κ. Κοζύρη, «Κρητικὰ Χρονικά», Τόμος Α'.

²) Βλ. Ν. Τωμαδάκη, Τουρκογραϊκικά, Ε.Ε.Κ.Σ., Τόμος Α' σελ. 150.

³) Decision of the Council respecting bad women.

⁴) Bando delle donne pubbliche (Ἐγκύκλιος Διαταγὴ γιὰ τίς δημόσιες γυναῖκες).

⁵) Βλ. Ἡμερολόγιο Κοζύρη, σελ. 337.

Ἐγκύκλιος.

ΤΟ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΥΔΩΝΙΑΣ.

Ἐπίσημον γράμμα τοῦ Ἀντιβασιλικοῦ Ἀρχιγραμματιέως Σαμῆ βέη Ἐφένδη ὑπὸ τὸν τίτλον Στρατηγοῦ ἐστάλθη πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου τούτου ῤεφὲτ ἐφένδην, καὶ ἀνεγνώσθη τὴν ὥραν τῆς συνεδριάσεως, ὅποιον εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

α'. Ὅτι ἀνέφερον εἰς τὸν Ἀντιβασιλέα ὁ Ἰμβραχῆμ Φεῆμ ἐφένδης ἓνας ἀπὸ τοὺς Ἀντιβασιλικούς Γραμματεῖς, ὅτι, ἐπειδὴ ἀκολουθοῦν σχεδὸν καθημερινῶς ταραχαὶ διὰ πόρνas γυναικας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς μερικὰς γειτονεῖας τῆς πόλεως Κυδωνίας, καθὼς παρατηρεῖται εἰς τὰ Πρωτόκωλλα τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ τοῦ τόπου, καὶ ἐπειδὴ, ἐκτὸς τούτου, οἱ Τακτικοὶ ἀνακατόνονται μαζὶ μὲ αὐτάς, καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον ν' ἀποκλήσουν ἀσθενείας κολλητικὰς, θέλει λυτρωθῆ γενικῶς ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς καταφρονημένης πορνείας τὰ κακά, ἂν συκωθοῦν ἀπὸ τὸ μέσον αἱ πόρνοι.

β'. Ὅτι προστάζει ὁ Ἀντιβασιλεὺς τὰ ἀκόλουθα.

1. Ἐν ἀπεράσουν εἰς τὸ ἐξῆς τιμημένα αἱ τοιοῦται γυναῖκες, ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ κατοικοῦν πάλιν εἰς τὰ ὀσπήτιά των.

2. Ν' ἀποφασισθῆ μὲ τὴν γνώμην ὄλου τοῦ Συμβουλίου μία παιδεία δι' ἐκεῖνον, ὅποιος ἤθελεν ἀποκοτήσῃ πλέον νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν προᾶξιν, καὶ πιασθῆ.

3. Νὰ εἰδοποιηθῆ αὐτὴ ἡ παιδεία εἰς τὰς πόρνas, ὅτι θὰ ἐνεργηθῆ, καὶ νὰ ἀναγκασθοῦν νὰ κάμουν ἀποχὴν ἀπὸ τὴν πορνείαν.

4. Ἐν μετὰ τὴν εἰδοποίησιν ἤθελεν ἀκολουθήσῃ αὐτὴ ἡ προᾶξις, νὰ ἐνεργηθῆ ἡ παιδεία καὶ εἰς τὸν ἄνδρα καὶ εἰς τὴν γυναῖκα.

5. Ἐν παιδεία αὐτὴ νὰ ἦναι σκληρὰ τόσον διὰ τὴν γυναῖκα, καθὼς καὶ διὰ τὸν ἄνδρα.

6. Ὅπου ἀκουσθῆ τοιαύτη προᾶξις, νὰ ἐξεταχθῆ καλά, καὶ ἔπειτα νὰ πατηθῆ εὐθὺς ἐκεῖνο τ' ὀσπήτι ἀπὸ τὸν Ζαμπίτην, καὶ νὰ φερθοῦν ἄνδρας καὶ γυναῖκα εἰς τὸ Συμβούλιον, διὰ νὰ ἐνεργηθῆ ἡ ἀποφασισμένη παιδεία, καὶ νὰ ἐξαλειφθῆ διόλου τὸ ὄνομα τῶν πορνῶν.

7. Ἐν εὐρίσκωνται τοιοῦται γυναῖκες καὶ εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Κρήτης, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ὅμοιον κ' ἐκεῖ, ἀπῆς εἰδοποιηθοῦσιν ἐγγράφως τὰ Συμβούλια.

8. Νὰ πασχίση πολὺ ἡ Διοίκησις τῆς Κρήτης εἰς τὴν στερέωσιν αὐτῆς τῆς Προσταγῆς.

Ἐπειδὴ ἡ ἀσφάλεια τῆς τιμῆς τοῦ λαοῦ, καὶ ἡ ἡσυχία τοῦ λαοῦ εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Ἀντιβασιλέως.

Ἐπειδὴ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ἢ φύλαξις τῆς τιμῆς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀξιόλογα ἀντικείμενα.

Ἐπειδὴ γίνονται ἀφορμὴ αἱ ἄτιμοι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι κατοικοῦν ἀνάμεσα εἰς τιμημένας φαμιλλίας, νὰ δοκιμάζουν στενοχωρίαν μεγάλην αἱ τίμιαι.

Καὶ ἐπειδὴ αἱ διάφοροι ταραχαί, ὅσαι ἀκολουθοῦν πολλάκις, προέρχονται ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀνοήτους.

Ἀποφασίζομεν.

Α'. Νὰ συναχθοῦσιν ὅλαι αἱ ἄτιμοι γυναῖκες τῆς πόλεως ταύτης, διὰ νὰ παραγγελθοῦσι νὰ κάμουν ἀποχὴν ἀπὸ τὴν πορνείαν, καὶ τὰ ὑπανδρευθοῦν, διὰ νὰ σκεπάσουν τὴν τιμὴν των.

Β'. Νὰ εἰδοποιηθοῦσι οἱ ἱμάμιδες, γέροντες, καὶ λοιποὶ τίμιοι κάτοικοι κάθε γειτονειᾶς νὰ προσέχουν ἄγρυπνα, καὶ ὅταν ἐννοήσουν, ὅτι ἀκολουθεῖ καμμία ἀτιμία εἰς τὴν γειτονιάν των, νὰ ἐξετάσουν καλά, καὶ ἀφοῦ βεβαιωθοῦν τὴν ἀλήθειαν, νὰ εἰδοποιήσουν παρευθὺς τὸν Ζαμπίτην, ἢ τὴν σιμωτέραν γουάρδιαν, διὰ νὰ πατηῆται ἐκεῖνο τ' ὀσπῆτι, καὶ νὰ φυλακόνεται ὁ μὲν ἄνδρας εἰς τὸν τόπον τῆς γουάρδιας, ἂν ἦναι ὥρα τῆς νυκτός, ἢ δὲ γυναῖκα εἰς τ' ὀσπῆτι τοῦ ἱμάμη τῆς γειτονειᾶς, καὶ τὸ πρωτὶ νὰ φέρονται εἰς τὸ Συμβούλιον, ἂν ὁμῶς ἦναι ἡμέρα, νὰ φέρονται εὐθὺς ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα εἰς τὸ Συμβούλιον.

Γ'. Ἐπειδὴ ὁ ἄνδρας σχεδὸν πάντοτε δὲν δυναστεύει τὴν γυναῖκα εἰς τὴν προᾶξιν αὐτήν, ἀλλὰ γίνεται μὲ τὴν θέλησιν καὶ εὐχαρίστησίν της, ἂν ἦναι ὁμόφυλοι νὰ φυλακωθῆ ἢ γυναῖκα ἓνα μῆνα, καὶ νὰ δέρονται καθ' ἡμέραν πρὸς 20 ξυλιαῖς⁶⁾, δι' ἐπιστασίας δύο Ἀντιπροσώπων, ἕωσοῦ τελειωθῆ ἢ διορία.

Δ'. Ὅλα τὰ ἔθνη εἶναι πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁμῶς αἱ Θρησκείαι καὶ οἱ νόμοι διαφέρουσι, καὶ ἔχει χρέος καθένας νὰ παραιτήσῃ τὰ ὅσα ἢ Θρησκεία του ἰὸν ἐμποδίζει, ἂν ἤθελε πιασθῆ Τούρκισσα μαζὶ μὲ Χριστιανόν, Χριστιανὴ μαζὶ μὲ Τοῦρκο, Τούρκισσα μαζὶ μὲ

⁶⁾ Γιὰ τὴ συστηματικὴ καὶ ἀπάνθρωπη ἐφαρμογὴ τῆς ποινῆς τῆς μαστιγώσεως, ἀναφέρουν πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, οἱ ἑπτὰ χιλιάδες ἄοπλοι Χριστιανοὶ ποὺ συνάχθησαν στὶς Μουρνιές Κυδωνίας τὸν μοιραῖο ἐκεῖνο Σεπτέμβριον τοῦ 1833: «Τοιαῦτα Συμβούλια—ἔγραφαν μεταξὺ τῶν ἄλλων—νομοθετοῦν, διοικοῦν, κρίνουν, καταδικάζουν καὶ ἐκτελοῦν, τιμωροῦν, θανατώνουν καὶ κάμνουν τὰ πάντα, εἶναι ἐπανορθωτικὰ δικαστήρια καὶ ποινικὰ καὶ αἱ ποιναὶ εἶναι ξύλον μέχρι θανάτου· ἐκ τῶν ξυλιζομένων ὅσοι φθάσουν νὰ ἐπιζήσουν μένουσιν ἄχρηστοι εἰς τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὰ τραύματα...» (Κ. Κριτοβουλίδου, Ἀπομνημονεύματα τοῦ περὶ αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου τῶν Κρητῶν σελ. 586). Βλ. ἀκόμα καὶ μερικὲς περιπτώσεις μαστιγώσεων στὸ ἡμερολόγιον τοῦ Κοζύρη, σελ. 337, 341, 342.

*Εβραϊον, ἢ Ἐβραῖα μαζί με Τοῦρκον ἢ Χριστιανόν, νὰ φυλακωθῆ ἢ γυναῖκα 6 μῆνας, καὶ νὰ δέρονται πρὸς 20 ξυλιαῖς καθ' ἡμέραν δι' ἐπιτασίας δύο Ἀντιπροσώπων.

Ε'. Ἐὰν αὐτή, ἢ ὁποῖα ἤθελε πιασθῆ, ἦναι παρθένος, καὶ διαφθαρθῆ ἀπὸ ἄλλης φυλῆς ἄνδρα, καὶ βεβαιωθῆ ἀπὸ τὸ ἴδιόν της τὸ σιτόμα, ν' ἀποφασισθῆ τότε μία παιδεία εἰς αὐτὴν αὐστηροτέρα.

ΣΤ'. Ἐὰν ὁ ἄνδρας ἦναι ἐντόπιος, καὶ δὲν ἔχη ὑποστατικά, ἀλλὰ ἦναι ποταπὸς ἄνθρωπος, νὰ φυλακωθῆ μαζί με τὴν ἄλυσίδα διὰ τρεῖς μῆνας, διότι ἂν ἐξορισθῆ δὲν θέλει τὸν σωρῶνίσει ἢ ἐξορία, ἂν ἔχη ὑποστατικά, καὶ ἦναι πραγματευτής, νὰ ἐξορισθῆ δι' ἓνα χρόνον, διότι εἰς αὐτὸν εἶναι ἀρκετὴ παιδεία ἢ ἐξορία· ἂν ὅμως ἦναι ξένος νὰ δαρθῆ 100 ξυλιαῖς, καὶ νὰ διωχθῆ διὰ πάντα ἀπὸ τὴν Κρήτην, ἂν ἔχη γυναικόπαιδα, καὶ κάμνη καὶ εὐπόριον, νὰ διωχθῆ διὰ πάντα μαζί με τὴν φαρμίλλιάν του· ἂν ἦναι ἄνθρωπος τῆς τοπικῆς Ἐξουσίας, εἰς ἄλλον μὲν νὰ σμικρύνεται ὁ βαθμὸς του, εἰς ἄλλον δὲ νὰ κόπιεται ὁ μισθός του, καὶ ν' ἀποβαλθῆ ἀπὸ τὸν βαθμὸν του· τέλος ἂν ἦναι ὑπήκοος ξένος, νὰ ἐξορισθῆ ἀπὸ τὸν Πρόξενόν του.

Ζ'. Ὅποιος ἤθελε κάμει πλέον τὴν τέχνην τοῦ ὀφειάνου ἢ γυναῖκα, ἢ ἄνδρας νὰ παιδευθῆ, καθὼς προείπαμεν διὰ τὰς πορνευθείσας ἢ μοιχευθείσας γυναῖκας.

Η'. Ἐὰν διαφθείρη κανένας τὴν παρθενίαν μιᾶς νέας ὁμοπίστου του, ἀφοῦ λάβουν καὶ οἱ δύο τὴν παιδείαν, ἢ ὁποῖα θέλει ἀποφασισθῆ τότε, καὶ ἂν δὲν ἦναι κανένα ἐμπόδιον τῆς συγγενείας, νὰ τὴν ὑπανδρεύεται κατὰ τὴν Θρησκείαν του.

Θ'. Ὅσοι ἄνδρες περιφέρωνται, εἰς τὰς γειτονείας, διὰ νὰ πωλοῦν πραγματείας, νὰ πιάνεται ἂν ἤθελεν ἐμβῆ κανένας μέσα ἀπὸ τὴν θύραν ξένου ὀσπητίου, καὶ νὰ ἐνεργῆται ἐν ταῦτι ὅ,τι προείπαμεν δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πιασθοῦν νύκτια ἢ ἡμέραν εἰς ξένον ὀσπητι· αἱ δὲ γυναῖκες¹⁾, αἱ ὁποῖαι κάμνουν τὴν τέχνην τοῦ πραγματευτοῦ εἰς τὰ σπήτια, νὰ ἐκλεχθοῦν αἱ γνωσταὶ διὰ τὴν τιμιότητά των ἀπὸ τὸν Τελάμπασην τῆς πόλεως ταύτης, καὶ νὰ καταγραφθοῦν τὰ ὀνόματά των εἰς τὸν Μεκκεμέ.

Ι'. Εἰς τὰ χωριὰ νὰ εἰδοποιηθῆ ὅλον τοῦτο, καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ τοιαύτη παρανομία, νὰ πιασθοῦν ἄνδρας καὶ γυναῖκα, καὶ νὰ σταλθοῦν εἰς τὸ Συμβούλιον.

¹⁾ Γυναῖκες πραγματευτὲς ἦσαν οἱ ντελάλισσες, πού κάτω ἀπὸ τὸ ἀθῶο αὐτὸ ἐπάγγελμα ἐκρῦβαν τὴν ἐπαίσχυντη ιδιότητα τῆς μαστροποῦ. Βλ. ὅσα διεξοδικί γράφει ὁ Ν. Σταυρινίδης, Ρεμπιά Γκιουλνούς, ἢ Ρεθυμνία Χριστιανὴ Σουλτάνα (στὴν ἐφημερίδα τοῦ Ἡρακλείου «Πατρίς» ἀριθ. φύλλου 1086/30 - 7 - 1950).

ΙΑ'. Ἐπιφορτίζεται τὴν θεωρίαν αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τὸν ὀργανισμὸν τῶν ἐγκληματικῶν ἀποφάσεων ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τούτου.

ΙΒ'. Νὰ κοινοποιηθῇ ἡ παροῦσα εἰς Γλῶσσαν Τουρκογραικικὴν ἀπὸ τὴν Α Ἐν. τὸν Σερασκέρην τῆς Κρήτης Μουσταφᾶ Πασσᾶν εἰς τὸν Καδδὴν τοῦ Τμήματος τούτου Ἐμὴν Ἐφένδην, Ἰμάμιδες τῆς πόλεως, Πρόεδρον Ῥεφὲτ Ἐφένδην, Ε. Συνταγματάρχην Σελήμ βέγην, Ζαμπίτην Μεχμέτ ἄγᾶν, Ἐπίσκοπον Κυδωνίας καὶ Κισσάμου κύριον Ἀριτέμιον, Μεμούριδες, Καστελκιαγγιάδες, καὶ Ἱερεῖς τῶν ἐπαρχιῶν τῶν Χανιῶν, διὰ τὰ ἐνεργηθῇ ὅσον ἀνήκει, πρὸς δὲ τὰ Συμβούλια Μεγάλου Κάστρου καὶ Ῥεθύμνης⁸⁾, καὶ τοὺς ἐνταῦθα Κυρίους Προξένους καὶ Ἀντιπροξένους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, δι' εἰδησιν τὴν ἀνήκουσαν.

Ἐν Κυδωνίᾳ, τὴν 15 Ἰουλίου 1834 (20 Ῥεμβιοῦλ - Ἐβέλ 1250).

⁸⁾ Ἀπὸ τῆ λεπτομέρεια αὐτὴ ἐλέγχεται ὡς ὀρθὴ ἡ μαρτυρία τοῦ Κριτοβουλίδη (Ἀπομνημονεύματα σελ. 576) ὅτι τὰ τοπικὰ Συμβούλια τῆς Κρήτης, κατὰ τὴν περίοδο αὐτή, ἦσαν τρία καὶ ὄχι τέσσερα, ὅπως τὰ γράφει ὁ Ν. Σταυράκης, Στατιστικὴ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης (σελ. 156) καὶ ὁ Μ. Παρλαμάς, Ἡμερολόγιον τοῦ Κοζύρη, ὁ. π., σελ. 179.